

Skydda Skogen

2025-05-20

Elin Götmark

Talesperson

elin.gotmark@fripost.org

Er ref/dnr: LI2024/02430

li.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2024:91 Ett tydligt regelverk för ett aktivt skogsbruk

Skydda Skogen har givits tillfälle att yttra sig över delbetänkande *Ett tydligt regelverk för ett aktivt skogsbruk* av 2024 års skogspolitiska utredning. Föreningen har fått anstånd att inkomma med yttrande senast 20 maj 2025.

Sammanfattande synpunkter

Skydda Skogen anser att utredningens förslag står i strid med gällande EU-rätt och med de åtaganden Sverige har enligt flera internationella konventioner för skydd av biologisk mångfald. Utredningen har stora brister och om dess förslag kring ”förenklingar” för skogsbruket genomförs riskerar den av både Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen utpekade allvarliga och krisartade situationen för den biologiska mångfalden i Sveriges skogar att snabbt accelerera. Ur juridisk synvinkel rymmer förslaget även ett flertal tveksamma förslag med inriktningen att försämra miljöorganisationernas rättigheter att kunna få myndighetsbeslut prövade i domstolar. Dessa förslag står i strid med Århuskonventionen, EU-rätten och grunderna för ett demokratiskt rättssamhälle. Skydda Skogen anser även att skogsindustrins intressen har styrt utredningen och att förslaget och dess slutsatser kan ses som ett beställningsverk från industrin. En ny utredningen bör tillsättas med en ekosystembaserad utgångspunkt där skogens arter och miljöer står i centrum för framtida brukande och bevarande.

Naturen befinner sig i en kris

Naturen med dess biologiska mångfald befinner sig idag i en mycket allvarlig kris då skogsbruket förstört och fortsätter att förstöra naturskogar och miljöer med känsliga och skyddsvärda arter. Skogsstyrelsen har sammanfattat den mycket alarmerande situationen för den svenska skogen:

”Förlust av naturvärden som inte går att återskapa under överskådlig tid har i analysen identifierats som ett problem av särskilt brådskande karaktär. Naturskogsrester och andra skogar med naturvärden som är knutna till lång kontinuitet är exempel på sådana skogar. Marginaleffekten när miljöerna förstörs blir hög eftersom förekomsten är starkt begränsad i skogslandskapet. Avverkning av dessa miljöer innebär därför stor negativ påverkan på Sveriges möjligheter att bevara biologisk mångfald i skogslandskapet och nå nationella och internationella mål. Att säkerställa att kvarvarande skogar med mycket höga naturvärden bevaras är avgörande och behöver hanteras skyndsamt. Sveriges möjligheter att bevara biologisk mångfald i skogslandskapet kräver kraftfulla åtgärder. För arter knutna till lång kontinuitet och arter som behöver livsmiljöer som idag är ovanliga i skogslandskapet är situationen allvarlig.”

(Skogsstyrelsen 2022. Rapport 2022/12 Levande skogar Fördjupad utvärdering 2023.)

I utredningen märks inte mycket av denna naturkris utan krisen i utredarens ögon verkar utgöras mest av risken för virkesbrist till industrin och de hinder för produktionen miljöhänsyn och naturbevarande utgör. Avsaknaden av krisinsikt gör att utredningen i grunden inte föreslår lösningar på de allvarliga problem naturen och skogsbruket står inför. Tvärtom innebär utredningens förslag att skogsbruket kommer allt längre bort från ett hållbart och naturanpassat skogsbruk.

Naturen måste värnas vid all verksamhet

Naturen med dess biologiska mångfald utgör en gemensam tillgång som måste värnas i samband med all verksamhet, även skogsbruk. Något som säkerställs via miljöbalken och EU-rätten. Allmänheten måste ha rätt till insyn och att få lagar och myndighetsbeslut prövade. Detta sker via den roll som miljöorganisationer fått i Århuskonventionen, en rättslig prövning som är grundläggande för demokrati och en fungerande rättsstat. Skogsutredningen tar inte hänsyn till dessa grundläggande förutsättningar när man nu föreslår begränsningar och hinder för miljöorganisationers rätt att få prövningar av myndighetsbeslut i samband med skogsbruk. Detta innebär att förslaget står i strid med miljörätten, EU-rätten och Århuskonventionen.

Stark inriktning på fortsatt kalhyggesbruk

Skydda Skogen anser att utredaren har ett alldeles för snävt fokus på skogsskötselfrågor, vilket också framgår av delbetänkandets rubrik - som borde ha avslutats med tillägget ”för biologisk mångfald och klimatet”. En sådan inriktning av delbetänkandet hade gett det helt andra möjligheter för komma tillrätta med problemen i dagens skogsbruk. Utredaren ger en bild av att dagens skogsbruk med ”vedertagna metoder” och ”sedvanligt skogsbruk” fungerar bra och inte innebär några problem. Föreningen Skydda Skogen delar inte alls den bilden. Sedvanligt skogsbruk med vedertagna metoder, dvs kalhyggesbruket har skapat stora problem med artutrotning, minskad biologisk mångfald med mera i skogslandskapet. Skydda Skogen är motståndare till varje förslag

som befäster och förstärker den inriktningen, vilket dessvärre utredningens betänkande gör.

Samrådstiden bör bibehållas

Dagens samrådstid i samband med en anmälan om planerad slutavverkning på sex veckor bör bibehållas. Att så som föreslås i utredningen korta ned denna anmälningstid till tio dagar skulle innebära en ohållbar situation för ansvariga tillsynsmyndigheter att utöva tillsyn. Även möjligheterna för berörda och för miljöorganisationer att inkomma med synpunkter kommer att starkt begränsas och till stora delar omöjliggöras.

Antalet överklaganden riskerar även att öka med en förkortad samrådstid. Underlag som behövs för tillsynsmyndighetens möjligheter att fatta ett riktigt beslut riskerar att inte hinna fram under de tio dagarna för samråd som föreslås. Bristande underlag och avsaknad av relevanta utredningar utgör ett skäl för att upphäva ett beslut och frågorna kan därför oftare komma att hamna i domstolarna. Komplexiteten kring artskyddsfrågor i samband med skogsbruk har ökat med större krav på redovisningar och inventeringar av förekommande skyddade arter. Även bedömningar av påverkan på arterna måste redovisas och kumulativa effekter skall utredas. Var art för sig skall bedömas. I samband med sådana bedömningar skall Försiktighetsprincipen tillämpas. En så kort anmälningstid som tio dagar står således i direkt konflikt med artskyddets krav och EU-rätten.

Skydda Skogen avstyrker utredningens förslag till ändringar i förordningen om anmälan för samråd. Föreningen anser att det är viktigt att länsstyrelsen även på skogsmark får behålla ansvaret enligt gällande lagstiftning. Länsstyrelserna har en viktig roll att hålla ihop det nationella ansvaret för artskyddsfrågorna oavsett om det är skogsmark eller andra markslag och vatten som berörs. I konsekvens med detta avstyrker Skydda Skogen även utredningens förslag till ändringar i såväl artskyddsförordningen som miljötillsynsförordningen. Skydda Skogen anser att det för Sveriges trovärdighet mot EU-systemet när det gäller artskyddsfrågorna är viktigt att beslutanderätten i frågor på skogsmark inte ligger helt hos Skogsstyrelsen, den myndighet som har som en av sina viktigaste uppgifter att främja skogsbruket.

Ädellövskogslagen

Skydda Skogen anser att det inte finns skäl att ändra på ädellövskogslagen. Lagen har fungerat utifrån sitt huvudsyfte att bevara ädellövskogen som en fundamental del av det sydsvenska skogslandskapet. Arealen har dessutom ökat liksom viktiga beståndsdelar som ålder och trädgrovlek. Den utveckling som beskrivs i utredningen är klart positiv från naturvårdssynpunkt. Nuvarande lag inklusive Skogsstyrelsens tillståndsgivning till föryngringsavverkning bör bibehållas.

Risk för ökning av domstolsärenden

Det finns även stora risker för ökade konflikter mellan å ena sidan skogsbruk och industri och de miljöorganisationer som företräder allmänheten och det ideella bevarandebeslutet. Eftersom förslaget skulle leda till minskade möjligheter för myndighetstillsyn av skogsbruket riskerar skogsbruks- och bevarandefrågorna att till stor del komma att förskjutas till fler rättsliga prövningar och avgöranden i domstolar. Detta vore olyckligt då Skydda Skogen anser att det är viktigt att myndigheterna ges ökade resurser och bättre möjligheter att kunna utöva lagtillsyn på ett enhetligt och riktigt sätt gentemot skogsbruket. Detta är viktigt ur såväl ett bevarandeperspektiv som ur en rättssäkerhetssynpunkt för den enskilde. Fler rättsliga prövningar skulle även leda till ökad belastning på domstolar, myndigheter, skogsbruket och miljöorganisationerna.

Politiken driver på ökad utarmning

Utgångspunkten måste vara att myndigheterna följer gällande praxis och EU-lagstiftning till skydd för natur och biologisk mångfald. Här finns dock stora brister idag på grund av otillräckliga myndighetsanslag och kompetens- och kunskapsbrister. Det saknas även tydliga politiska direktiv och intentioner från regering och riksdag i dessa frågor. Tvärtom ser vi en utveckling där politiken försöker luckra upp myndighetsutövningen, naturskyddet och bevarandet och istället driva skogsbruket fram mot ökad exploatering och förstörelse av naturen. Utredningen med dess förslag har tyvärr samma inriktning. Det är för oss, i ett läge med en av FN utpekad global miljökris och av svenska myndigheter utpekad nationell utarmningskris i den svenska skogen, svårt att förstå hur en statlig utredning kan komma fram till så många förslag till förändringar, vilka om de genomförs skulle försvåra krisen i skogen. Skydda Skogen ifrågasätter därför hela utredningens inriktning och syfte och ser den som direkt skadlig gentemot viktiga och för samhället vitala intressen.

Skogsindustrins roll i utredningen

Man kan lätt få en uppfattning att utredningen utgör ett beställningsverk och en partsinlaga från skogsindustrin. Valet av utredare, en person som kommer från en tidigare långvarig anställning inom skogsindustrin, förstärker denna känsla. Ur ett demokratiskt perspektiv är detta olyckligt att industrin givits så stort inflytande. Detta eftersom skogsindustrins perspektiv och syn på skogsfrågorna främst drivs av ett ekonomiskt intresse och inte är representativt för majoriteten av svenskarnas syn på skogens nyttjande.

Verksamhetsutövarens ansvar

Ytterst är det den som bedriver en verksamhet som måste se till att verksamheten inte skadar naturen och den biologiska mångfalden. Man måste då känna till vilka

naturvärden och arter som förekommer och som påverkas negativt. Att en markägare har en relevant naturinventering som grund för sin verksamhet utgör inga höga krav.

Utredningen föreslår dock att kraven på naturinventeringar starkt ska begränsas. Utan en naturinventering ökar risken för allvarliga skador på naturen och brott mot miljölagstiftningen i samband med skogsbruk. Idag sker redan de flesta avverkningar utan att naturinventeringar genomförts vilket mycket riktigt leder till omfattande naturskador som upptäcks först i efterhand.

Detaljsynpunkter

Skydda Skogen avstyrker förslaget till ändring av 14 § punkt 1 skogsvårdslagen. Det bör alltid råda anmälningsskyldighet för skogsbilvägar.

Skydda Skogen tillstyrker förslaget i 40 § skogsvårdslagen, med tillhörande följdändringar, att beslut av Skogsstyrelsen ska prövas av Mark- och miljödomstolen.

Skydda Skogen avstyrker förslaget till kostnadsfördelning mellan markägaren och tillsynsmyndigheten enligt 7 kap 7 a § miljöbalken. Markägaren bör kunna ta en större del av kostnaden och ansvar för utredning och undersökningar för att motverka skada på arter och naturvärden.

Skydda Skogen avstyrker utredningens förslag till ett nytt skyddsinstrument, skogsmarksskyddsområde, i 7 kap 11 § miljöbalken. Den föreslagna skyddsformen skulle kunna bli en udda fågel i den paragraf i miljöbalken som behandlar biotopskyddsområden. Den föreslagna skyddsformen stör helt logiken i 7 kap 11 § miljöbalken. Att dessutom tillskapa en särskilda ersättningskonstruktion för skyddsformen gör skadan på logiken i miljöbalken ännu värre. Skydda Skogen anser att det finns tillräckligt många olika skyddsformer för att lösa ersättningsfrågorna i form av frivilligt skydd, naturvårdsavtal, biotopskyddsområden och naturreservat. Utredarens ”beröringsskräck” för naturreservatsskyddet är anmärkningsvärd. Naturreservaten är en mycket flexibel skyddsform med skötselplan och föreskrifter som passar utmärkt för att de flesta situationer där artskyddet är i fokus. Inom ett naturreservat kan skogen beroende på naturreservatets syfte, föreskrifter och skötselplan både skötas av markägaren eller lämnas orörd.

Skydda Skogens avstyrkande av skyddsinstrumentet skogsmarksskyddsområde innebär givetvis att alla av utredaren föreslagna författningsändringar som är kopplade till instrumentet också avstyrks.

Skydda Skogen avstyrker utredarens alternativa förslag till ändring i 12 kap 6 b § miljöbalken under punkt 1.2.2. Det framstår som mycket märkligt att anmälningsskyldigheten för till exempel kalavverkning ska bedömas olika beroende på vem som är fastighetsägare. Ett kalhygge ger samma negativa effekter oavsett vem som äger marken.

Skydda Skogen tillstyrker förslaget till ändring i lagen om offentlighet och sekretess, 20 kap 1 §, med ett viktigt tillägg. En fastighetsägare som får tillgång till sekretesskyddat material får inte lämna materialet vidare till annan. Om så sker måste detta vara straffbelagt.

I avsnitt 1.5.1 redovisar utredaren ett huvudförslag och flera alternativa förslag berörande 15 § skogsvårdsförordningen. Skydda Skogen avstyrker de alternativa förslagen. I huvudförslaget anser föreningen att texten bör ändras så att byggande av skogsbilväg och traktorväg alltid är anmälningspliktig.

Ny utredning behövs

Utredningens förslag bör av flera skäl inte genomföras. Man bör i stället tillsätta en ny skogsutredning. En utredning som har en modern och ekosystembaserad utgångspunkt där skogens arter och miljöer är centrala för framtida brukande och bevarande. Att bedriva skogsbruk utan att ett art- och ekosystemperspektiv står i centrum har ingen framtid och måste ses som en återvändsgränd. Svenskt skogsbruk måste frigöra sig från det sena 1900-talets sätt att se på skogen och brukandet. Tyvärr gör inte utredningen detta utan dess förslag leder skogsbruket allt längre in i den ökade utarmning av naturen som påbörjades och drevs fram av svenskt skogsbruk under 1960- och 1970-talen.

För Skydda Skogen

Elin Götmark

Talesperson